

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 388
טבת תשפ"ד

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עם זאת יש לציין שיש חוששים שגם עומק ג' טפחים פוסל את צירוף המדרגות למחיצה, ע"פ מש"כ בגמ' ובשו"ע (סי' שמ"ה סט"ו) לגבי בית שאין בתוכו חלל י טפחים, ואינו יכול להיות רשות היחיד, וחקק בתוכו להשלימו ל', דעת חלק מהראשונים שצריך שהחקק יהיה סמוך לכותל תוך ג' טפחים, ובביאור הלכה (הנ"ל סי' שס"ב ס"ב) הסתפק האם השיעור לעניינו הוא בג' טפחים או בד' טפחים. אלא שלמעשה מקילים מעיקר הדין לסמוך שמצטרף עד שיעור ד' טפחים, ע"פ מש"כ בשו"ע הלכות (סי' שס"ב) שהעיקר בדברי החזו"א הוא ד' טפחים, שכ"כ בב' מקומות האחרונים], לכן מעיקר הדין המדרגות המצויות כשרות למחיצה, ומ"מ בעירובים השכונתיים הקבועים מחמירים בזה ועושים צורת הפתח לכל המעברים. [ויש להוסיף שמלבד הטעם הנ"ל, יש עוד סיבה שמחמירים לעשות צורה"פ, משום שדעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל היתה שיש לחשוש לשיטת התוס' (עירובין דף כב: ד"ה ואיזהו) שאם התל עשוי במדרגה שנוח להלך עליו, אינו מחיצה משום שהיא מחיצה הנדרסת ברגלי אדם].

במדרגות בבנין יש עוד היתר מדין עומד מרובה

אבל לגבי המדרגות שבין הקומות בתוך הבנין, יש כנגד זה היתר נוסף, שכמעט תמיד יש "עומד מרובה על הפרוץ" מהמעקה של המדרגות [שהוא צפוף ויש בו לבד בין הברזלים, וכן יש בו גובה י טפחים, ואם אין גובה י מצד המדרגות, ניתן לצרף את עובי הריצפה שהיא כמו 'גידוד' הניכר מהצד החיצוני]. וכביכול אם נתבונן על קומה אחרונה, יש לה סגירה מכל הכיוונים, מלבד הפתח לרדת למטה, והמעקה סוגר בקו ישר. ואם אינו מכוון ישר בנקודה זו, הרי בהמשך המדרגות יש עוד סיבוב וא"כ אפשר לומר שם כאילו נסגר ע"י עומד מרובה. ואכמ"ל. ויש נפק"מ בין שני ההיתרים, שאם ההיתר הוא מחמת המדרגות, א"כ הגבול של הקומה המעורבת יכול להתיר גם את המדרגות שירודות לקומה האסורה עד 7 מדרגות האחרונות, שראשן הוא המחיצה. אבל אם ההיתר מדין עומד מרובה, העירוב לקומה העליונה יכול להתיר רק עד הסיבוב שבמדרגות, ולא יותר למטה.

דין זה אנו אומרים רק בעירוב של בנין, ולא בעירוב של שכונה או עיר, בגלל שהמשנ"ב (סי' שס"ה סק"י) מכריע שלא להסתמך על עומד מרובה להתיר פירצה שרבים בוקעים בה, גם בעירוב ברחובות של זמנינו. וכיון שאנשים עוברים במדרגות, הרי זו פירצה שרבים בוקעים בה [עד כמה שחוששים שאין למדרגות דין מחיצה]. משא"כ בחדר מדרגות של חצר הבנין, בפשטות אינו מקבל דין פירצות של מבוי, וגם אם זה כמבוי, מ"מ יש דין שאם יש רק פתח אחד למבוי, אפשר להתיר אותו בעומד מרובה על הפרוץ למרות שעוברים דרכו, [כמ"ש בגמ' (עירובין דף ה:) במבוי שבעה]. לכן בתוך בנין המדרגות כשרות לכתחילה לשמש מחיצה להבדיל בין קומה לקומה, לעומת זאת בעירוב של שכונה נוהגים להחמיר ולעשות צורת הפתח בכל מעבר שיוצא משטח העירוב.

הספסלים והספות שמתירים את הקרפף

בימים אלו נסענו לעיר עמנואל, בעקבות בקשת האחראי על העירוב לבדוק שטחים ריקים הנמצאים באמצע העיר, ולאחרונה עלו בהם עוד קוצים וצמחים עבותים, שיתכן שכבר יש בהם בית סאתיים שאינו ראוי למעבר. וביקש שנעשה תכנית להקיף את המקום שלא יהיה בתוך העירוב ויפסול את כל העיר. הגענו למקום, וראינו שהוא מחולק לשלשה מקומות, נכנסו בתוך הקוצים, נדקדקו והמשכנו כדי לראות עד כמה הם מעכבים את מי שירצה לעבור בהם. בהמשך מצאנו שהנערים עשו לעצמם מחנה [זולה], ומסתבר שהם עולים ברוב השטח. כמו כן מצאנו עוד ספה מונחת בראש הגבעה השנייה, שניתן להבין שגם לשם הם מגיעים. בהמשך באמצע הקוצים פתאום עמד ספסל חדש וטוב, מובנה בקרקע ועם גגון, שאלנו את האחראי מה זה, והוא הסביר שהספסל הזה מיועד עבור חסידי ברסלב

שבים להתבחד עם בורא עולם, דואק בשטח הקוצים שאין בו שאר בני אדם. אמרנו לו שיש להתיר את כל השטח, ללא חשש קרפף, מחמת שיש כאן כמה בני אדם שמשתמשים לצרכיהם, ולמרות הקושי לעבור בו, הם עוברים. בפרט הנערים שנמצאים כאן להנאתם, בוודאי נחשב שהם משתמשים בשטח, ואם

איזה מדרגות נחשבות מחיצה, ומדוע אינם תל המתלקט

בגליון הקודם הבאנו את הקמת העירוב החדש בבית הארחה הסמוך לטלזסטון, בזכות בקשת המפונים בישובי עוטף עזה, השוכנים כעת במקום זה. והבאנו נושא אחד מהנושאים ההלכתיים שעמדו לפנינו בהתקנת העירוב. יש לציין דין נוסף, שבענין זה מגיעות שאלות ממקומות רבים, מאברכים שרוצים לעשות עירובים פרטיים, ושואלים מה דינם.

בשני צדדים במתחם בית הארחה, היו יציאות ומעברים דרך גרמי מדרגות אל מחוץ למתחם, והאיש שדחף את עשיית העירוב הראה לנו את המדרגות כדבר שאין צורך לעשות לו צורת הפתח, שהרי "תל המתלקט" נחשב למחיצה, כשעולה לגובה י טפחים בתוך ד' אמות, והרי המדרגות עולות י טפחים תוך פחות מד' אמות, א"כ יש כאן מחיצה. אך למעשה בשני מקרים אלו לא היה למדרגות דין מחיצה, משני אופנים שונים. האיש הנמרץ ביקש שניגש איתו לראות, ומדד בעצמו, כל מקום עד שהבין את ההלכה ושמה שמחה גדולה.

במקום אחד היו מדרגות בסגנון עתיק, שכל מדרגה היתה ברוחב [כלומר עומק המדרגה] יותר מד' טפחים, ומבואר ברמ"א (סי' שנו"ח ס"ב) שאם יש מחיצה זקופה ובאמצע יש שטח ישר ברוחב ד' טפחים, זה מבטל את המחיצה לגמרי, מפני שבצורה כזו שיש שיעור

קרקע שראוי לעמוד עליו, זה מפסיק את הצירוף בין שני החלקי המחיצה, התחתון והעליון, וא"כ בשניהם אין גובה י טפחים. [וכתב שם אם אחר כך פינה את החול, נחשב שעשה מחיצה חדשה]. ואינו דומה לתל המתלקט, ששם הקרקע עולה באלכסון בראף, [ועי' בבה"ל (סי' שס"ב ס"ב ד"ה עששה) ששורב שבתל ממש מצרפים את החלקים גם כשיש שטח ישר באמצע, אם בסה"כ מגיע לגובה י טפחים תוך ד' אמות, ורק במחיצה נאמר שהמדרגה פוסלת. ודין המדרגות כמחיצה זקופה, ולא כמו תל. ודעת החזו"א (סי' ס"ה ס"ק ע) שבין במחיצה ובין בתל אם יש שטח ישר הוא פוסל]. לפ"ז גם במדרגות יהיה אותו שיעור, שאם יש ברוחב המדרגה עומק ד' טפחים, אין הזקיפות של המדרגות מצטרפים למחיצה של י טפחים. וכיון שבמדרגות העתיקות היה רוחב ד' טפחים, לא היו כשרות למחיצה, ומחמת זה עשינו בתחילת המדרגות צורת הפתח.

במקום השני היתה בעיה אחרת, שהמדרגות היו מחולקות לשתי קבוצות, שבין קבוצה לקבוצה יש שטח ישר רחב, ובקבוצה אחת היו רק חמשה מדרגות. במצב כזה גם אם המדרגות עצמן אינן רחבות, והן מצטרפות זו עם זו למחיצה, אבל שתי הקבוצות כבר לא מצטרפות, ובקבוצה אחת לבד אין גובה י טפחים כשיעור מחיצה. [בדרך כלל גובה המדרגות הוא כ 17 ס"מ, ומתוך 5 מדרגות יש רק כ 85 ס"מ, לכן צריך 7 מדרגות כדי שיהיה בהם גובה של 100 ס"מ. ויש למדוד כל מקום לגופו מה גובה המדרגה, כי זה משתנה ונע בין 13 ס"מ ל 49 ס"מ].

האם אפשר לערב קומה אחת בבנין בלי הקומה האחרת

לפ"ז יש לתת מענה לשאלה שמגיעה הרבה פעמים, וגם בשבוע האחרון שאל אברך את השאלה הזו, האם הוא יכול לעשות עירוב לשתי קומות העליונות בבנין שלו, בלי הקומה התחתונה, משום שבקומה התחתונה גר גוי או מחלל שבת שאי אפשר לערב איתו, [והוא לא הסתדר לשכור ממנו או להניח אצלו חפץ]. האם מי שגר למטה אסר על הקומה למעלה, כי זו חצר אחת כל הקומות יחד.

והנה רוב השאלות בעירובין מורכבות מכמה הלכות וגם יש כמה צורות במקרה עצמו, לכן צריך לשים לב שיש להתחשב בכמה נושאים, וגם הרבה פרטים שיכולים לשנות את התשובה. בנושא זה יש לכאר מדוע התושב שגר בקומה למטה אינו אוסר על הקומה למעלה, והאם זה שרשום בטאבו שהשטח המשותף שייך לכולם גורם שיאסור את העירוב או לא, ואכמ"ל. אבל בנוגע לנושא שאנו עוסקים כעת, האם יש מחיצה להבדיל בין הקומות, כדי שמי שגר באחת לא יאסור על השניה. התשובה היא שמדרגות של בניין בדרך כלל אין בעומק שלהן ד' טפחים. כפי המצוי כיום הרחוב נע בין 29 ל 31 ס"מ, ולכן אפשר להחשיב אותן למחיצה.

יש ספק על אזור מסוים שאולי הם לא משתמשים בו, אנו ממליצים להביא עוד ספות וספסלים, ולהניח ברחבי השטח, וממילא יהיו בני אדם שישתמשו בכל השטח.

לפעמים פתרון עשיית שבילים עדיף מלהקיף את הקרפף

אחר כך המשכנו למקום השלישי, שבו יש צמחיה שאינה קוצנית, ואפשר לעבור לידה, נכנסנו בין הצמחים, לאורך ולרחוב. עברנו ברוב השטח, עד שנתקענו, בשלב מסוים הצמחיה היתה צפופה, והקרע במרוד, ונשאר שטח אחד שבו לא היה ניתן לעבור כלל. אמרנו לאחראי שלאחר התבוננות עמוקה והליכה בתוך השטח, אפשר להתיר את רובו, אבל בקטע הזה יתכן שנחשב קרפף.

שאל האחראי כמה עמודים יצטרכו כדי להקיף אותו, ואיפה להעמיד אותם. אבל הפעם בחרנו בפתרון אחר, וצריך לדעת שלפעמים דוקא זה הפתרון היותר מומלץ. במקרה זה המקום שמסביב אינו מאפשר להעמיד עמודי עירוב בקלות, וגם הוא עומד להשתנות באיזה זמן שיבנו אותו, ויתכן שיפגעו בעמודים בזמן שעדיין יהיה קרפף. לכן הפתרון המומלץ הוא לעשות שבילים מיוחדים באמצע השטח, שלא יהיה שטח בית סאתיים שלא ניתן לעבור בו. להביא טרקטור שיפנה מעבר בין הצמחים, ויפתח אותו למעבר לצד המקביל, כדי שיהיה תועלת לאנשים לעבור בו. ואנ"פ שעדיין לא יוכלו לעבור בשטח שאינו מפונה מהצמחיה, כבר לא יהיה שטח של בית סאתיים ביחד, וממילא אין איסור קרפף חל עליו.

מדוע אין איסור של קרפף פחות מב"ס אחרי עשיית שבילים

שבוע זה למדנו במסגרת כולל יום שישי סניף בני ברק, שיש דין "קרפף פחות מבית סאתיים" שפוסק ה"ש"ו (סי' שנ"ח ס"ו) שאסור לטלטל ממנו לבית, ומבאר המש"ב (ס"ק ע"ז) שאפילו אם עשו עירוב או שהכל שייך לאדם אחד, יש ענין של סוגי רשויות שונות, שנאסר להעביר מזה לזה, ולהלכה דקיי"ל כרבי שמעון (עירובין דף פט). שכל החצרות והגגות וכו' רשות אחת, נשאר רק שלא להעביר מבית לקרפף, [וכן כלים ששבתו בבית, שהוציא לחצר, לא יכניס לקרפף (מש"ב ס"ק פ"ג) ע"ש], ולפ"ז צריך להיות אסור שלא להוציא מהבית אל מקום הפרוץ לקרפף הזה, זאת אומרת לכל העיר. וא"כ נשאלת השאלה, מה מועיל להקטין את הקרפף שיהיה פחות מבית סאתיים, הרי עדיין יהיה אסור להוציא חפצים מהבית.

והתשובה היא שהקרפף פחות מבית סאתיים, יותר קל מקרפף שיש בו יותר מבית סאתיים כמ"ש ה"ש"ו והמש"ב שם. שבקרפף יותר מבית סאתיים שנאסר בדרגת כרמלית, יש איסור גם על כל המקום הפרוץ אליו, והוא יכול לאסור גם את כל העיר [חוץ מקולת הדבר שמואל], אבל בקרפף פחות מבית סאתיים שהאיסור שלו רק מהבית לקרפף, אם אינו על רוב השטח לא חל איסור על כל המקום הפתוח לקרפף, אפילו לשיטות שהקרפף עצמו נאסר וכמ"ש ה"ש"ו (סוף סעיף י'), ובמש"ב הביא שיש אוסרים, אבל הכריע שבפחות מבית סאתיים אין להחמיר. לכן הפתרון של השבילים מועיל לכתחילה להתיר את הקרפף, כאשר השטח הזרוע והקוצני הוא פחות מבית סאתיים, והוא מיעוט ביחס לשטח המותר.

אמנם לפ"ז יצא חידוש, שמי שיעבור בשבילים האלו בשבת, יצטרך לשים לב לא להיכנס עם חפצים לשטח הקוצני שמוגדר הקרפף בעצמו, ועליו כתב ה"ש"ו שם שאסור להוציא ממנו לבית, וה"ה שלא להכניס מהבית אליו. ואמנם בדרך כלל אין סיבה שהאדם יכנס לקוצים, ובפרט לא בשבת, אבל אם יפול לו משהו לצד, או ילד שמתחכם וינסה להיכנס שם, יהיה לו איסור טלטול.

מ"מ יש לומר שעכ"פ אינו אסור לכ"ע ויש לו על מה לסמוך, שבמש"ב שם הביא שיש מקילים בזה אף בשטח הזרוע, [כשיש לו שתי מעלות, א. פחות מבית סאתיים, ב. השטח הזרוע הוא מיעוט ביחס לשטח שאינו זרוע], ובשעה"צ (ס"ק ע"ז) דייק כמכמה ראשונים שסוברים כך, והכריע במש"ב שיש לסמוך על זה בשעת הדחק, ודעת החו"א (סי' פ"ח ס"ק כ"ז) כשיטות המתירות, לכן כשיש שבילים המחלקים את הקרפף לשטח פחות מבית סאתיים, אין איסור לטלטל בכל שטח העיר, אף לשיטות שיש איסור לטלטל לשטח הקרפף. וגם מי שטלטל לשטח הקרפף הזה, יש לו על מה לסמוך.

חלוקת משחקים לאברכים שסיימו עירובין בכולל

בישיבת מיר בירושלים סיימו השבוע עשרות אברכים תקופה של לימוד מסכת עירובין, לימוד רחב ומעמיק מהסוגיות ועד ההלכה. לרגל הסיום ביקש אחד מראשי הקבוצה להוסיף מזכרת חשובה, שתן לאברכים את ההרגשה שעירובין זה לא לימוד של מסכת רגילה, שלומדים וממשיכים הלאה, אלא צריך גם לקחת את זה לחיים, לחזק את שמירת השבת, ולקיים את הלכות טלטול כראוי.

הגליון בשבוע זה לעילוי נשמת סבי

ה"ר י' יהודה צבי דונט ב"ר דוד י"ל

שויתר על שותפותו בהברת אנד

כדי לא להיות שותף ברווחים מוזלול שבת

והיה שמה במצוות בתמימות כל ימיו בכל מצב

גלב"ע ב"י טבת תשנ"ט. ת.ג.צ.ה.ה.

זכות לימוד הלכות שבת וקיומן, תעמוד לו ולצאצאיו

גם ישתף את בני המשפחה בשמחה של סיום הלימוד, ובידיעת ההלכה. הצגנו לו את המשחקים הקיימים כעת, שאחד מהם אזל מהמלאי, ויש כעת שני משחקים לבחירה. הדבר מצא חן בעיניו, הוא רכש עשרות משחקים בשם "הרוב קובע", העוסקים בהקמת גדרות בשילוב דיני "עומד מרובה על הפרוץ", וחילק לכל המסיימים שישתפו את בני המשפחה שלהם בנושא של העירוב.

בערב של אותו יום התקשר האברך שחילק את המשחקים, וסיפר שלא שיער עד כמה זה יתפוס את האברכים, כעת התקשר אליו אברך ששיחק עם אשתו, ונתקע באמצע המשחק עם שאלה הלכתית. יש לו כך וכך חלקים של מחיצות, וכך פירצות, והוא יודע שיש בזה מחלוקת הגאון יעקב והחזון איש האם זה נקרא "עומד מרובה על הפרוץ", או שיש בזה דין של "אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה", והוא לא יודע מה נפסק להלכה, ומי המנצח.

לגופו של ענין השבנו לו, שבספרי זמנינו הביאו להלכה כדעת החזו"א, ואחרי שכן מורים לכשרות העירוב, יש להכריע כך גם כלפי השותפים במשחק. אבל האחראי במיר התפעל מאוד, איך שהמשחק מכניס את המשתתפים לאווירה של הלכה, גם נשים וקטנים, ואיחל שכל העולם ירכשו את המשחקים ואת הספרי ההלכה, ושנזכה להגדיל תורה ולהאדירה בכל הגילאים.

המעוניינים לצרף גם את משפחתם להנות ממשחקי העירוב, יחד עם הקנאת ידע תורני ומעשי, ואפילו לפני שהם סיימו ללמוד עירובין, ניתן לרכוש את המשחקים, בנקודות המכירה בבני ברק ובירושלים.

משחק "הרוב קובע", עם לוחות וחלקים של מחיצות לבניית גדר כשרה. מיועד לשני משתתפים, תחרותי עם חשיבה דיני עומד מרובה. אין צורך בידע מוקדם, מתאים מגיל 9 ומעלה. - המחיר 35 ש"ח.

משחק נוסף של קלפים, בשם "ארבע טרות לפני שבת". הממחישים את המרוץ של האחראי לתקן את העירוב טרם כניסת השבת. תמונות של 11 סוגי קלוקלים, להתאים להם את התיקון המתאים להם. משחק תחרותי שדורש הבחנה של המקרה והתיקון הנכון. מקנה ידע, אין צורך בידע מוקדם. [יכול להתאים גם למשחק זיכרון]. מגיל 5 ומעלה. - המחיר 10 ש"ח.

שיעור שהלחתו עומדים תחת החוט של צוה"פ

בתיקוני העירובים בערים וישובים טיפלנו בימים אלו בעוד ישוב, שאחד מתלמידי השיעורים של מוקד העירוב ממונה על בדיקתו מידי שבוע. ישוב זה מוקף גדר חזקה, שאף נבדקת מידי פעם, אבל

הדלתות של השער עומדות תחת החוט

מרבוב שהיא חזקה אין צורך לבדוק אותה כל שבוע, ובכל זאת צריך לדעת שגם בכאלו מקומות יש הפתעות וקלוקלים. לפני שבועיים שהגיע לבדוק את אחד מהשערים שבגדר, שיש מעליהם צורת הפתח, הוא רואה שהגדר והשער עברו מקום, שינו את גבול הגדר אל תוך השטח של הישוב, והעמוד של העירוב שנשאר במקומו נמצא כעת בחוץ, רחוק מהגדר עם השער החדש.

הוא התקשר לספר על ההפתעה, ועל התיקון שהוא עשה באופן זמני לאותה שבת, ואמרנו לו שאחרי שבת נגיע עם הכלים המתאימים להעביר את העמוד, כשהגענו והעברנו את העמוד התעוררה שאלה הלכתית, כיון שהשער החדש נסגר בצורה רפויה, כלומר אינו עומד בקו ישר עם הגדר, אלא נשאר קצת פתוח ובלוט לתוך הישוב, א"כ החוט עובר על דלתות השער, והן מחיצות תחת צוה"פ.

התשובה היא ששער אינו מקלקל את צורת הפתח, ולא רק במקרים שהעמודים לידו, שאז אדרבה הם הדלתות של הצוה"פ, אלא גם כשהעמודים בהמשך הגדר רחוק מהשער, מ"מ כיון שהדלתות ניידות ואינן קבועות, אלא נפתחות ונסגרות, אינן פוסלות את הצוה"פ לכ"ע.

הטיל שפגע בביתו והסידורים לא נפלו ארצה

לסיום, נפגשנו עם ראש המועצה הדתית במקום, והוא סיפר על נס המהלחמה שהיה לו אישית בתקופה זו, המלמד שוב את השגחת ה' בדקדוק רב. בבית שלו יש בית כנסת לתפילות ושיעורי תורה, ובערב אחד בשעה שהוא יצא לסדר קידושין בחופה בצד שני של

הבית שהרס טול ביהמ"ס ובעליו שניעלו

העיר, נפל טיל ישירות צמוד לביתו. הבית נפגע קשה, הדלתות מברזל התעוותו מהדף הפיצוץ, ולמרות זאת הסידורים שהיו על השולחנות נשארו ולא נפלו.

גם הוא עצמו היה צריך כבר לחזור לבית, וללמוד עם שלושה נערים, אבל בחופה עיכבו אותו יותר מהנורמלי, והוא זחה את הלימוד איתם, ובעוד הוא

מסיים את החופה, הוא צופה ורואה משם את הטיל פוגע בביתו, הבית נהרס, והוא והנערים ניצלו. נכנסנו איתו אל הבית הסמוך ההרוס כולו, לראות את נס ההצלה ולהתעורר עוד לחסדי ה' ששמירתו עלינו בכל יום ובכל שעה. ובתפילה על העתיד, שלא יהיה שום נזק וצער תמיד.